

می شود که در شوال ۴۱۶ توسط ابوعلی حسن بن ابراهیم بن محمد زامی (جامی) هیصمی و به روایت از محمد بن علی ابوبکر کرمانی کتابت شده است. این نسخه که در سال ۱۳۴۸ شمسی هنگام اجرای طرح توسعه حرم رضوی به صورت اتفاقی کشف شده است به همراه قدیمی ترین نسخه نهج البلاغه، دو مورد از نفایس بی نظیر این گنجینه هستند.

دیگر نسخ صحیفه سجادیه موجود در این گنجینه نیز شامل متن صحیفه کامله، شرح صحیفه و ترجمه که به غیر از مورد مذکور، مابقی متعلق به قرن ششم تا سیزدهم هجری هستند. این کتاب از نظر قدمت، کتابت، کتاب آرایی جزء نفایس به شمار می آید همه روزه به جز ایام تعطیل در گنجینه نهج البلاغه و صحیفه سجادیه در معرض نگاه علاقه مندان است.

گنجینه حکمت ها و نیایش ها

نهج البلاغه و صحیفه سجادیه که شامل حکمت ها و سخنان گهربار امیر المؤمنین (علیه السلام) و نیایش های حضرت سجاد (علیه السلام) است، همواره به عنوان دو گنجینه ارز شمند معارف اسلام و شیعه شناخته شده و جزو منابع مهم مطالعاتی خصوصاً بین شیعیان محسوب می شود. نمونه های ارز شمندی از نهج البلاغه و صحیفه سجادیه در موزه ها و دانشگاه های مختلف دنیا وجود دارد که موزه آستان قدس رضوی با داشتن ۷۰۰ جلد از این دو کتاب و کتاب های پیرامون آن مانند شرح و تفسیر و ترجمه جامع ترین و بزرگ ترین مجموعه را داراست.

سازمان کتابخانه ها و موزه های آستان قدس رضوی به منظور معرفی و نمایش این نفایس، هفدهمین گنجینه خود را با نام «گنجینه نهج البلاغه و صحیفه سجادیه» راهم زمان با سالروز ولادت امام علی (علیه السلام) در ۱۵ بهمن ماه ۱۴۰۱ در جوار موزه قرآن راه اندازی کرد. نخستین و تنها گنجینه نهج البلاغه و صحیفه سجادیه دنیا در زمان تولیت حجت الاسلام احمد مروی در سالی به مساحتی ۴۰۳ متر مربع در طبقه اول ساختمان موزه قرآن و نفایس افتتاح شد. در این گنجینه ۶۰ نسخه خطی نفیس شامل ۳۱ نسخه نهج البلاغه و ۳۳ نسخه صحیفه سجادیه به نمایش در آمده است.

نسخ خطی با موضوع نهج البلاغه شامل متن کامل نهج البلاغه و منتخب نهج البلاغه و شرح نهج البلاغه و ترجمه آن به زبان فارسی و یک نسخه منظوم است. قدمت این کتب به دوره ششم تا سیزدهم هجری قمری بازمی گردد. کهن ترین نسخه نهج البلاغه موجود در مجموعه آستان قدس رضوی، نسخه ای است که توسط محمد بن محمد بن احمد نقیب در صفر ۵۴۴ قمری در سبزوار کتابت شده است. این نسخه که سومین نسخه قدیمی جهان است، توسط نواب فاضل خان در ۱۰۶۵ قمری وقف شده است.

نسخه ای از صحیفه سجادیه با نام «الصحیفه السجادیه الکامله» کهن ترین صحیفه سجادیه موجود در کتابخانه های دنیا محسوب

ابزارهای خلق آثار

سال ۱۳۹۰ با گسترش موزه قرآن، تالاری نیز برای نمایش ابزار و ادوات قدیمی کتابت مانند مرکب دان و دوات هایی از جنس برنج، استیل، فولاد و سفال، چاقوی قلم تراش، قطرن، قیچی فولادی، قاشق تحریر و قلمدان های لاکی و غنی، فولاد طلا کوب، برنجی کنده کاری شده، چوبی منبت کاری شده و خاتم کاری، رحل و جعبه قرآن خاتم کاری شده از دوره های مختلف، اختصاص داده شده است. مجموعه ای از جلد های لاکی و روغنی و نقاشی های گل و مرغ و تذهیب و خوشنویسی هنر مندان معاصر نیز جزء چشم نواز ترین اشیای این تالار محسوب می شود. دیگر نفایس خطی ای که در این گنجینه به چشم می خورد، آثاری است که به صورت مرقع و به جامانده از دوره صفوی تا عصر حاضر است. این مرقعات، آلبومی هایی از آثار خوشنویسی هنر مندانی چون میر علی هروی، میر عماد الحسنی، درویش عبدالمجید طالقانی، وصال شیرازی، محمد هاشم لؤلؤ اصفهانی و میرزا غلامرضا اصفهانی، محمد کاظم سلطانعلی، علیرضا عباسی، محمد هاشم میرزا محمد حسن خان مستوفی و میرزا حسن خان طباطبائی نائینی است که با رسم الخط های مختلفی از جمله نستعلیق، شکسته، رقاع، تعلیق، نسخ، ثلث و کوفی نگارش شده است.

در حال حاضر آستان قدس با وجود حدود ۲۲۰۰۰ نسخه قرآن و جزوه قرآنی دارای بزرگترین مجموعه نسخ خطی قرآن است که قدیمی ترین قرآن موجود در آن بیش از هزار سال پیش یعنی در اوایل قرن چهارم هجری قمری کتابت شده است

گوهرهایی از جنس کتاب

نفایس موجود در این موزه را می توان از نظر تاریخی، رسم الخط کتابت، سبک و زبان ترجمه، هنرهای به کار برده شده در تزیینات جلد ها و صفحات بررسی کرد. انواع خط به کار برده شده در قرآن ها، انواع جلد ها، قطع و اندازه های مختلف، انواع جنسی که قرآن بر روی آن کتابت شده (پوست، کاغذ، چوب و پارچه)، ترجمه و تفسیر مختلف، هنرهای به کار برده شده در تزیین تذهیب های بسیار زیبا و... از شاخصه های مهم برای بررسی این آثار است.